

Influențele modelului cultural asupra evoluției structurilor de producție agricolă în România și UE-28

În contextul transformărilor globale care au marcat evoluția economiei europene, agricultura continuă să reprezinte un sector cu largi reverberații la nivelul UE-28, suscitând discuții, deseori în contradictoriu privind schimbarea de paradigmă a noii Politicii Agricole Comune (PAC) și noul model agricol european ce trebuie adoptat. PAC constituie unul dintre cele mai importante elemente în realizarea convergenței europene, fiind una dintre cele mai vechi politici adoptate la nivel european, contribuind semnificativ la armonizarea intereselor statelor membre în valorificarea potențialului agricol național din perspectiva unei abordări comune a unui sector cu pondere semnificativă în crearea de valoare adăugată în economiile naționale.

Pornind de la premisa că PAC este în egală măsură rezultatul modelului agricol european și încorporează la rândul ei o mare parte din trăsăturile acestuia, iar pe de altă parte constituie reflexia unui joc subtil de armonizare a intereselor statelor membre în domeniul agricol, tematica influențelor modelului cultural asupra evoluției structurilor de producție agricolă în România și UE-28, constituie în acest context un subiect de actualitate, în vederea identificării eventualelor măsuri privind creșterea gradului de valorificare a potențialului agricol național.

Sectorul agroalimentar european, deși este unul dintre cele mai competitive și inovatoare sectoare atât la nivelul economiei europene cât și la nivel global, trebuie să se conformeze la noile exigențe impuse de manifestarea unor fenomene complexe precum integrarea și globalizarea piețelor dar și de încorporarea noilor reforme ale PAC aferente calendarului financiar 2014-2020.

Agricultura deține un loc important în cadrul economiei statelor membre UE-28, prin volumul important de resurse mobilizate și influența pe care o are în modelarea spațiului rural european, aceasta fiind de cele mai multe ori singura sursă de venit pentru populația rurală. În acest context, PAC constituie unul dintre instrumentele fundamentale, cu influență determinantă în creșterea gradului de valorificare, atât a potențialului agricol național și în egală măsură a celui european, dar mai ales în promovarea dimensiunii multifuncționale a comunităților rurale.

Reorientarea PAC de la susținerea directă a producției, la susținerea veniturilor fermierilor, prin promovarea implementării măsurilor de agromediu, a impus o transformare semnificativă a modelului agricol european. Deși asistăm la o reducere semnificativă a suportului financiar destinat fermierilor europeni, PAC încă dispune de un buget semnificativ în cadrul politicilor europene. După cum se remarcă și în literatura de specialitate, (Viaggi, et al., 2013) PAC încă mai reprezintă unul dintre cei mai importanți factori în promovarea progresului la nivelul comunităților rurale și a agriculturii europene în general.

Din această perspectivă PAC realizează un rol multiplu la nivelul comunităților rurale, contribuind atât la valorificarea dimensiunii agricole a acestora, dar mai ales, prin reorientarea susținerii financiare către Pilonul II, în promovarea caracterului multifuncțional a ruralului prin susținerea activităților nonagricole. PAC constituie în egală măsură un factor de stabilitate și coeziune pentru comunitățile rurale europene.

Deși asistăm la o reducere a finanțării în cadrul PAC, și o reorientare a susținerii financiare între cei doi piloni, aceasta reprezintă principalul instrument european în promovarea și valorificarea dimensiunilor modelului agricol european. Astfel potrivit unui document al Comisiei Europene (European Commission, SEC(2011) 1153 final/2), dacă PAC absorbea aproape 41% din bugetul UE-27, față de 60% în 1989, iar la începutul anilor 2000 aproape 0.5% din bugetul european era destinat susținerii fermierilor și a spațiului rural, în anul 2009 doar 0.45% era destinat acestor măsuri. (European Commission).

Reforma PAC și transformările impuse de schimbarea de paradigmă a acesteia, în perspectiva financiară 2014-2020 a generat ample polemici la nivelul UE-27. Statele membre fiind nevoite să reconfigureze abordarea politicilor agricole naționale și a sectorului agricol din perspectiva noii paradigme orientată pe susținerea dezvoltării rurale și a veniturilor financiare a acestora în detrimentul pieței și a măsurilor de piață și a producției agricole. În acest context în fig.1. sunt prezentate modificările în evoluția PIB/loc în unele state UE 28, în perioada 2007-2010.

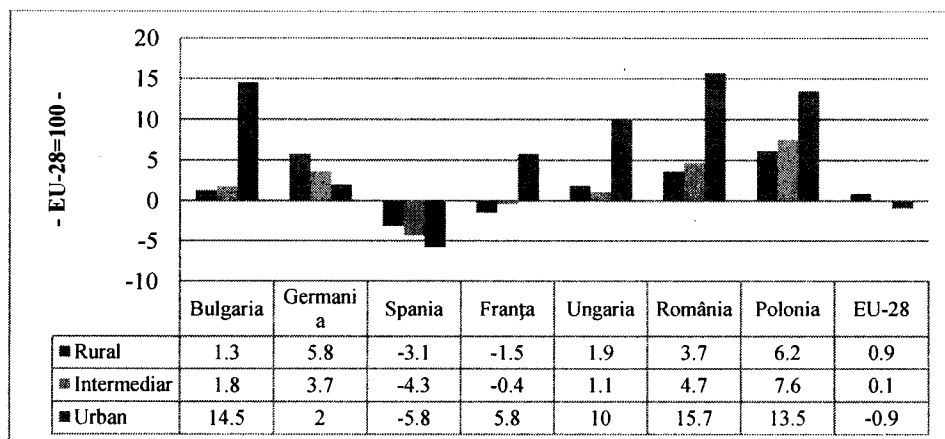

Fig.1. Modificări în evoluția PIB/loc în unele state UE 28, 2007-2010

Sursa: autorul pe baza DG Agri, 2015

După cum se poate constata din datele prezentate fig.1, la nivelul UE-27, evoluția PIB/loc, în zonele rurale este una pozitivă pentru intervalul 2007-2010, deși subunitară (0,9%). Creșteri semnificative ale acestui indicator în zonele rurale se înregistrează în state precum: Polonia (6,2%), Germania (5,8%) și România (3,7%). În state cu sectoare agricole puternice precum Spania (-3,1%) și Franța (-1,5%) se constată reduceri semnificative ale PIB/loc în zonele rurale.

Dimensiunea ruralului este una importantă și cu largi semnificații la nivelul UE-27, concentrând o proporție reprezentativă din populația europeană. Pentru a completa rolul pe care agricultura îl deține la nivelul spațiului comunitar, în fig.2 este prezentată evoluția productivității muncii în agricultură în unități anuale de muncă, calculată ca VAB (în prețuri de bază -in EUR)/ unități anuale de muncă, în perioada 2008-2013 iar în fig.3 rata medie anuală de creștere a VAB/ unitate anuală de muncă (în volum), pentru aceeași perioadă.

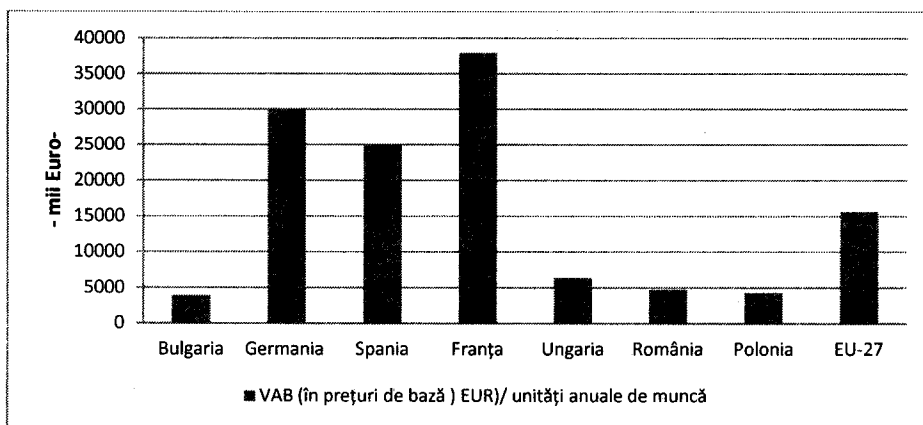

Fig.2. Evoluția productivității muncii în agricultură în unități anuale de muncă, 2008-2013

Sursa: autorul pe baza DG Agri, 2015

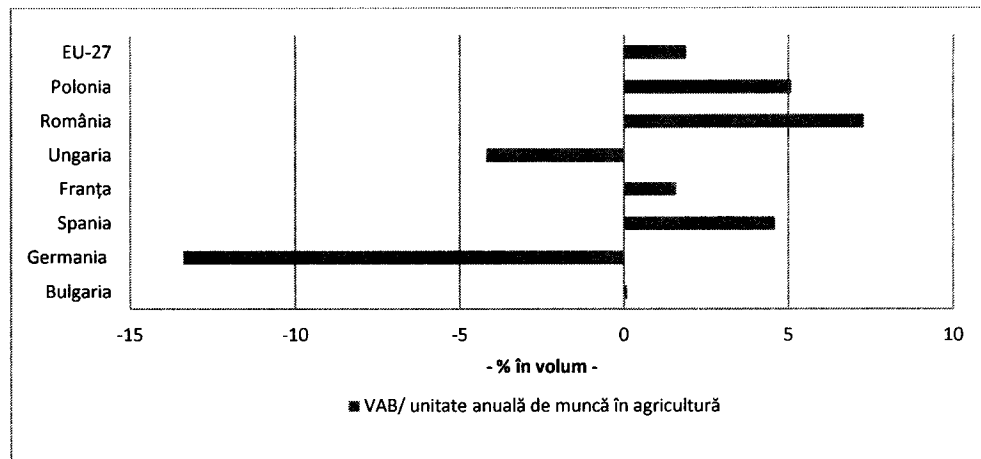

Fig.3. Rata medie anuală de creștere a VAB/ unitate anuală de muncă în agricultură, 2008-2013
Sursa: autorul pe baza DG Agri, 2015

Cea mai mare rată de creșterea a productivității muncii în agricultură o înregistrează România (7,3%), urmată de Polonia (5,1%) și Spania (4,6%), în timp ce state cu economii agricole dezvoltate precum Franța (1,6%) înregistrează creșterii sub media UE27 (1,9%) sau cheiar o scădere dramatică precum Germania (-13,4%). Aceste niveluri de creșterea a productivității muncii în agricultură nu sunt însă confirmate de nivelul raportului VAB/unități anuale de muncă (UAM), din perspectiva căruia situația este strict favorabilă statelor europene dezvoltate. Astfel Romania înregistrează doar 4744 Euro/UAM, în timp ce Franța 37913 Euro/UAM, Spania 24969 Euro/UAM sau Germania 29948 Euro/UAM.

Nivelul productivității este strâns determinat și influențat de evoluția structurilor de producție agricole. După cum am reliefat și în unele studii realizate anterior (Andrei et al., 2014 sau Ciutacu et al., 2015), structurile de producție agricolă au un rol determinat în valorificarea potențialului agricol național, din perspectiva dimensiunii exploatațiilor agricole, a gradului de dotare cu tehnică și tehnologie, a forței de muncă mobilizate precum și din perspectiva suportului financiar de care acestea beneficiază. Având în vedere considerentele enunțate anterior, în tabelele 1 și 2 sunt prezentați sinoptic, potrivit statisticii FADN-RICA, principali indicatori pe care i-am avut în vedere pentru a evidenția influențele modelului cultural asupra evoluției structurilor de producție agricolă în România și UE-28.

Tabel 1. Număr de ferme, suprafața agricolă utilizată și in-put forță de muncă, 2010-2011

Indicator	Suprafața agricolă utilizată		Număr de ferme ¹		In-put forță de muncă	
	UAA (ha)/fermă		(mii ferme)		(UAM)	
Stat	2010	2011	2010	2011	2010	2011
UE-27	32.15	32.22	81,574	81,946	1.58	1.56
Bulgaria	33.32	33.55	2,296	2,250	2.46	2.37
Germania	85.06	84.45	9,019	8,926	2.23	2.18
Spania	36.70	37.18	8,229	8,178	1.35	1.39
Franta	87.59	88.05	7,444	7,409	2.04	2.01
Italia	15.77	15.79	10,731	10,913	1.27	1.28
Ungaria	46.80	47.01	1,919	1,922	1.46	1.54
Polonia	18.35	18.49	11,194	11,076	1.68	1.72
România	9.89	9.80	5,633	5,746	1.36	1.35

Sursa: autorul pe baza DG Agri, 2013

¹ S-a avut în vedere doar fermele considerate în ancheta statistică, în panelul de evaluare.

După cum se poate observa din datele prezentate în tabelul 1, în anul 2011, suprafața agricolă utilizată medie de fermele din România (9.80 UAA (ha)/fermă) reprezenta doar 30,43% față de media UE-27 (32, 22 UAA (ha)/fermă), fiind parctic de 3, 28 ori mai mică față de această medie. Totodată în-put forță de muncă în cazul exploatațiilor românești (1.35 UAM) este sub media UE-27 (1.56 UAM). Se poate constata, că în cazul economiilor clasice europene, cum este cazul Germaniei (2.18 UAM) sau Franței (2.01 UAM), acestea mobilizează forță de muncă peste media UE-27, ceea ce explică în mare măsură și nivelurile ridicate de productivitate în acest sector și stabilitatea zonelor rurale.

Pentru a completa imaginea de ansamblu asupra influențelor structurilor de producție agricolă asupra nivelului de competitivitate agricolă și stabilitate rurală, în tabelul 2 este prezentată dimensiunea unor indicatori ce refectionă nivelul de performanță economică a exploatațiilor agricole.

Tabel 2. Dimensiunea unor indicatori ai nivelului de performanță economică a exploatațiilor agricole, 2010-2011

Indicator	-rezultate medii pe exploatație (MiiEuro)-									
	VAB		Consum intermediar		Deprecierea capitalului		VAN		VAN/UAM	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Stat										
UE-27	27.12	28.33	36.44	39.98	8.39	8.61	27.12	28.33	14.91	15.47
Bulgaria	15.39	16.10	16.87	18.25	3.77	3.79	15.39	16.10	4.43	4.27
Germania	76.50	78.85	149.10	159.88	28.75	29.03	76.50	78.85	32.69	35.48
Spania	29.21	28.82	25.88	27.57	3.43	3.14	29.21	28.82	21.70	20.45
Franta	70.69	75.39	103.28	114.14	29.94	30.64	70.69	75.39	34.61	37.72
Italia	28.47	28.31	19.99	22.01	6.64	7.02	28.47	28.31	16.79	16.12
Ungaria	21.42	29.97	34.72	41.95	5.51	5.67	21.42	29.97	15.87	23.10
Polonia	11.79	12.72	15.71	17.82	4.04	4.20	11.79	12.72	5.96	6.38
România	5.87	6.75	6.53	6.64	1.12	1.17	5.87	6.75	4.20	4.60

Sursa: autorul pe baza DG Agri, 2013

Din datele din tabelul 2 se remarcă faptul că, în cazul României, evoluția rezultate medii pe exploatație, este net defavorabilă, descriind o eficiență scăzută a exploatațiilor agricole românești, mult sub media UE-27. Astfel, fermele românești produceau în anul 2011 un VAB de 6.75 mii Euro, de 4,20 ori mai puțin decât media UE-27 (28.33 mii euro), de 11,68 ori mai puțin decât Germania (78,85 mii euro) sau de 11,17 ori mai puțin decât Franța(75.39 mii euro). Practic exploatațiile agricole românești nu reușesc să valorifice potențialul agricol național, datorită utilizării unor tehnologii învechite, a lipsei de investiții, având un grad redus de dotare cu capital fix.

Evoluția structurilor de producție agricolă este strâns detremată de susținerea financiară realizată prin intermediul PAC, pe de o parte, dar și de interesul național în promovarea unui sector agricol puternic care să răspundă la promociile legate de criza alimentară, de instabilitate/volatilitatea prețurilor produselor agricole și de dependența crescută de importurile agroalimentare. În cazul României se poate constata că, deși înregistrează un nivel crescut al dependenței față de importurile agroalimentare din spațiul european, structurile de producție agricolă naționale se confruntă cu o lipsă de susținere și o subfinanțare cronică, care mai degrabă adâncesc decalajele față de UE-28 decât să le reducă. Astfel, după cum se remarcă și în unele documente de poziție ale organismelor europene (Comitetul Economic și Social European, 2010) "securitatea alimentară ca bun public care nu rezultă din acțiunea mecanismelor de piață, ci este asigurat de sectorul agroalimentar în beneficiul societății, va fi un obiectiv important al PAC după 2013(Comitetul Economic și Social European, 2010).

Totodată PAC este rezultatul influențelor modelelor culturale și economice europene, care i-au transpus, în egală măsură unele din caracteristicile lor, făcând din aceasta un instrument mult mai ușor de adoptat și implementat la realitățile comunităților rurale europene. Din această perspectivă la nivel UE-

28, se impune necesitatea realizării unei repartizări mult mai echitabile a resurselor gestionate și mobilizate prin intermediul PAC între statele membre.

Bibliografie:

1. Andrei, J., Eftimie M., Matei, M.(2014),The role of Romanian farms in valuing the inland agricultural potential, *Journal of Food, Agriculture & Environment* Vol.12 (1):1532-1535.
2. Bureau, J. C, Mahé, L. P. (2008), CAP reform beyond 2013: An idea for a longer view, *Notre Europe. Study*, no. 64.
3. Chambon, N., Fernandes, S. (2010), How to Reform CAP to improve agriculture's contribution to the Europe 2020 Strategy?, *Notre Europe*.
4. Ciutacu, C., Chivu L., Andrei, J.,V.(2015), Similarities and dissimilarities between the EU agricultural and rural development model and Romanian agriculture. Challenges and perspectives, *Land Use Policy*, (46):258–266.
5. Comitetul Economic și Social European, Avizul Comitetului Economic și Social European privind securitatea aprovizionării în sectorul agroalimentar din UE, Raportor: Armands KRAUZE, NAT/468, Bruxelles, 2010.
6. DG.Agriculture and Rural Development (2013), *Agriculture in the European Union. Statistical and economic information report 2013*, http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/agricultural-2013/pdf/full-report_en.pdf
7. DG.Agriculture and Rural Development (2015), *CAP monitoring and evaluation indicators - CAP CONTEXT INDICATORS – 2014 update*, http://ec.europa.eu/agriculture/cap-indicators/context/index_en.htm
8. European Commission, (2011), *Commission Staff Working Paper Impact Assessment, Common Agricultural Policy towards 2020 Annex 1, SEC(2011) 1153 final/2*, Brussels, 20.10.2011
9. Viaggi, D., yPaloma, S.G., Mishra, A., Raggi, M. (2013). The role of the EU Common Agricultural Policy: Assessing multiple effects in alternative policy scenarios,*Land Use Policy*. (31): 99-101.